

**“En halua, että
koko järjestelmä
hajoaa käsiin”**

Lasse Lehtonen lähti pelastamaan terveyspalvelut

64

Marinin hallitus ei kyennyt ratkaisemaan sosiaali- ja terveyspalvelujen ongelmia, vaan loi niitä lisää.

Tämä on syy, miksi Lasse Lehtonen päätti lähteä mukaan politiikkaan.

“Olen ollut vuosikymmeniä mukana terveyspalveluja rakentamassa. En halua, että koko järjestelmä hajoaa käsiin”, Lehtonen sanoo.

Lasse Lehtonen sanoo,

että ensisijaisena tavoitteena hänellä kansanedustajana on päästä osallistumaan kevään hallitusneuvotteluihin ja vaikuttamaan hallitusohjelman linjaan ja sisältöön.

Tärkeintä hänestä on päästä vaikuttamaan politiikan raskassarjalaisiin, jotta päättäjät havahtuisivat näkemään todellisuuden terveyspalvelujen tilasta.

Harvoin on politiikkaan lähdössä ehdokas, jolla olisi vankempi asiantuntemus ja kokemus kuin Lehtosella; lääketieteen tohtori, oikeustieteen tohtori, vuosikymmeniä julkisen ja yksityisen puolen johtotehtävistä, toiminut professorina sekä lukuisissa asiantuntijatehtävissä kotimaassa ja ulkomailla.

HUS:n diagnostiikkajohtajana hän on näköalapaikalta voinut seurata, mitä terveyspalveluissa tapahtuu. Palvelujen tarve kasvaa, mutta resurssit heikkenevät. Hoitojonot pitenevät. Henkilöstö uupuu. Ala ei houkuttele uusia tulijoita.

”Suunnitelmatalouden ideologiasta”

Marinin hallitus sai vuosia väännetyin soten maaliin. Hyvinvointialueet aloittivat vuodenvaihteessa. Lehtonen sanoo, ettei ollut tyytyväinen Sipilän hallituksen kaatuneeseen sotemalliin,

mutta Marinin hallitus ideologisoi soten ja ongelmat kentällä ovat vain pahentuneet.

”Kaikki järjestelmät pantiin sekaisin. Suurin uudistuksen

”Kaikki järjestelmät pantiin sekaisin. Suurin uudistuksen ilonaihe on ollut, että palkat on sentään saatu maksetuksi.”

ilonaihe on ollut, että palkat on sentään saatu maksetuksi.”

Hänestä Sipilän hallitus oli ylioptimistinen markkinoiden toimivuuteen. Marinin hallitus taas rakensi sotensa suunnitelmatalouden ideologiasta.

”Mennään erittäin vahvaan keskusohjaukseen. Alueille asetetaan tuotantotavoitteet ja

LASSE LEHTONEN

Läketieteen tohtori, oikeustieteen tohtori.
Diagnostiikkajohtaja, terveysoikeuden professori.

Äänestä eduskuntaan Uudeltamaalta

valtio antaa rahat.”

”Ei nyt sentään syytetä kansanviholliseksi hyvinvointialueen johtajaa, jos tavoitteita ei saavuteta. Mutta ministeriön virkamiesten ja ehkä ministerinkin haukut on käytävä kuuntelemissa”, Lehtonen lataa.

”Kaikki kannusteet puuttuvat”

Lehtonen huomauttaa, että terveyspalvelut ovat hyödykkeinä haastavia. Kysyntä ei koskaan tyydyty. Millään palveluilla ei saada ihmistä kuolemattomaksi.

Markkinaehtoisesti toimiville yrityksille on kannattavinta tarjota palveluita maksukykyisille ja suhteellisen terveelle väestölle. Julkinen valta ei näin voi toimia. Sen on huolehdittava sairaista ja usein moniongelmaisista potilaista.

Lisäksi terveyspalvelut ovat osa yhteiskunnan kriisivalmiutta. Joka puolelta maata on löydettävä päivystäviä sairaaloita äkillisten sairastapausten ja onnettomuuksien varalta.

”Tämä on verrattavissa palokuntaan tai puolustusvoimiin. Käytetään iso määrä rahaa valmiuteen, mutta toivotaan ettei ole koskaan tarvetta.”

Väestön ikääntyessä terveyspalvelujen kysyntä kasvaa. Järjestelmäremontilla on haluttu hillitä kustannusten vääjäämätöntä kasvua. Lehtosen mukaan tässä Marinin hallitus epäonnistui.

”Tyypillinen suunnitelmatalouden moka. Sotesta puuttuvat kaikki kannusteet tehokkuuteen ja tuottavuuteen, joilla hoitojonot saataisiin lyhenemään.”

”Tässä mallissa hyvinvointialueille on parasta, että eivät tee mitään.”

”Rahat tulevat väestömäärän ja sairastavuuden perusteella. Kaikki palvelutuotanto on vain kulu. Mitä vähemmän tuotat sitä enemmän jää rahaa ja budjetti pysyy tasapainossa.”

”Kela-korvaukset palautettava”

Lehtonen sanoo olevansa siinä mielessä realisti, ettei soten perustavaa laatua olevia valuvikoja korjata hetkessä. Kiireellisimpänä tehtävänä hän näkee hoitojonojen purkamisen. Yksityiset terveysalan yritykset on vedettävä työhön mukaan.

Hän pitää Kela-korvauksista luopumista suurena virheenä. ”Paras ja nopein keino jonojen purkamiseen on Kela-korvausten palauttaminen ja niiden nostaminen järkevälle tasolle.”

”Ihmisten on päästävä hoidon piiriin heti kun hänellä on tarve. Ei ole oikein, että terveyskeskuksesta saa viikon odottaa vastaanottoa, jossa sitten kerrotaan, että aika vastaanotolle voisi löytyä kolmen neljän viikon päästä. Ei ihmisiä voi pitää ideologisista syistä jonossa. Heille on annettava mahdollisuus hakea palveluja sieltä mistä niitä saa. Muuten terveysongelmat vain pahenevat.”

Kela-korvaukset ovat hänestä oiva väline tavanomaisten lääkärikäyntien ja hammashoidon tarpeisiin. Kun apua tarvitseva pääsee nopeasti haluamansa lääkärin vastaanotolle, paine hyvinvointialueita kohtaan vaimenee ja ne voivat keskittyä vaativampaa hoitoa edellyttäviin asiakkaisiin.

”Samalla ratkeaa oma lääkäri- kysymys. Ei tarvita komiteaa asiaa miettimään. Kyllä ihmiset osaavat valita itselleen sopivan lääkärinsä.”

Lehtosen mukaan Kela-korvausten palauttamiseen voisi ohjata aluksi 200 miljoonaa euroa. Yleislääkärin ja hammaslääkärin laskusta korvaus voisi olla 80 prosenttia. Katto asiakasta kohden voisi olla 400-500 euroa vuodessa, esimerkiksi kolme lääkärikäyntiä ja yksi hammaslääkärissä käynti.

64

”Ei ihmisiä voi pitää ideologisista syistä jonossa. Heille on annettava mahdollisuus hakea palveluja sieltä mistä niitä saa.”

Lehtosen mukaan on väistämättä rohjettava puuttua tulonsiirtoihin, mikäli kasvavat terveysmenot aiotaan jotenkin rahoittaa.

64

Kilpaileva malli olisi palveluseteli, mutta sitä Lehtonen pitää huonona sen edellyttämän byrokratian vuoksi. Palvelusetelin käsittelykustannukset ovat nyt noin 20 euroa, kun Kela-korvaus hoituu 20-30 sentillä. Palveluseteliä on hänestä järkevää käyttää vasta, kun laskutus kipuaa yli 800 euron. Tyypillisenä tapauksena palvelusetelituotteesta on esimerkiksi kaihileikkaus.

Tulonsiirroista rahaa palveluihin

Lehtonen kertoo, että hänelle on ollut silmiä avaava kokemus osallistua yhdeksän vuoden ajan EU:n komission eurooppalaisen terveydenhuollon kehittämistä pohtivaan asiantuntijaryhmään. Samalla on voinut verrata Suomen tilannetta muihin Euroopan maihin.

Suomi käyttää terveysmenoihin selkeästi vähemmän rahaa kuin meihin verrattavat maat. Kun Suomessa terveysmenojen bkt-osuus vuonna 2019 oli 9.2 prosenttia, Ruotsissa vastaava osuus on 11 prosenttia. Suomen luku on alle EU-maiden keskiarvon.

”Kysymys on arvovalinnasta”, Lehtonen sanoo.

Suomi oli pitkään hyvällä polulla, saimme Ruotsin lähes kiinni. Alamäki alkoi finanssikriisin jälkeen runsas 10 vuotta sitten. Ruotsin talous on porskuttanut eteenpäin, Suomi polkee paikallaan. Samaan aikaan suuret ikäluokat ovat alkaneet tarvita yhä enemmän terveyspalveluja.

Valtion budjetista noin puolet menee sosiaaliturvaan, josta runsas puolet hyvinvointialueille ja vajaa puolet tulonsiirtoihin, asumistukeen, toimeentulotukeen, työttömyysturvaan, lapsilisiin, eläkkeisiin. Tulonsiirroissa Suomi on Pohjoismaiden kärjessä. Suomessa tulonsiirtojen bkt-osuus on noin 13 prosenttia, naapureissa vain noin 11 prosenttia.

Kun velka alkaa olla tapissa, samoin verotus, Lehtosen mukaan on väistämättä rohjettava puuttua tulonsiirtoihin, mikäli kasvavat terveysmenot aiotaan jotenkin rahoittaa. Esimerkiksi asumistuet valuvat hänen mukaansa pääosin sijoittajille vuokratasoa nostamalla. Myös työttömyysturvaa ja toimeentulotukea on arvioitava uudelleen.

”Tulonsiirroille on asetettava aikaraja. Ei voi vain jäädä olemaan ja elämään tukien varassa.”

Sivistysporvari

Lasse Lehtonen määrittelee itsensä sivistysporvariksi, jolle yhtäläiset koulutus- ja terveyspalvelut ovat pohjoismaisen hyvinvointivaltion kovaa ydintä.

”Julkinen sektori ei ole yksityisen sektorin vihollinen tai vain taakka ja kustannus. Se huolehtii koulutuksesta, terveydenhuollosta, turvallisuudesta. Se on yhteiskunnan tukiranka, joka mahdollistaa monet muut toiminnot.”

”Yliopiston opettajat, peruskoulun opettajat, lääkärit, sairaanhoitajat, poliisit ja muut julkisen sektorin työntekijät pitävän yhteiskunnan pystyssä, ovat luotettavia, tekevät ahkerasti töitä ja edistävät yhteistä hyvää.”

Lehtonen sanoo, että hänellä on lääkärin identiteetti, mutta pärjää myös juristipiireissä. Molemmista tutkinnoista on ollut uralla hyötyä. Kahden tutkinnon opiskeluun hän päätyi, kun pääsi tuoreena ylioppilaana molempiin tiedekuntiin. Kun opiskelu sujui ja tyttöystävä, nykyinen vaimo, löytyi oikeustieteen kurssilta, oli luontevaa jatkaa valitulla tiellä.

Julkisten palvelujen tulevaisuus on vaakaalaudalla. Rahaa ja tekijöitä on liian vähän. Nuoren sukupolven asenne työhön on muuttunut. Kutsumusammattista halutaan palkkaa, jolla tulee toimeen. Toisaalta kireä verotus hillitsee työhaluja. Vapaa-ajan merkitys korostuu.

”Verotuksesta on tullut negatiivinen kannustin”, Lehtonen sanoo.

Peruskoulussa askelia taaksepäin

Lehtonen on huolestunut koulutuksen tilasta. Peruskoulu oli aikanaan todella suuri menestystarina. Nyt oppimistulokset näyttävät huonoilta. Peruskoulusta tulee nuoria, joilla on vaikeuksia lukea tai laskea.

”Peruskoulussa on otettava perustavanlaatuinen askel taaksepäin ja palattava perusasioihin. On varmistettava, että koulunsa päättävät nuoret osaavat lukea, laskea ja kirjoittaa, että heillä on riittävä kielitaito ja yleissivistys, joilla he sitten pääsevät koulujärjestelmässä eteenpäin.”

”Nuoret tarvitsevat kiinteitä rakenteita ja sosiaalisia tukiverkkoja, jotka antavat turvallisuuden tunnetta. Nyt peruskoulu ei tarjoa näitä riittävästi. On oltava tavoitteita, jotta nuori voi kehittyä ja kasvaa.”

Ei ole tullut Nobeleita

Lasse Lehtonen saa vuosittain Ruotsin tiedeakatemialta kirjeen, jossa pyydetään ehdotuksia lääketieteen Nobelin palkinnon saajaksi. Suomalainen ei ole koskaan saanut lääketieteen Nobelia.

”Valitettavasti minäkään en ole vielä kyennyt suomalaista ehdottamaan.”

Suomalaisessa lääketieteessä tehdään Lehtosen mukaan edelleen hyvää ”bulkki-tiedettä”, mutta tutkimustulokset, ”samppanjulkaisut”, joilla päästään tiedemaailman huippujulkaisuihin, ovat käyneet entistä harvinaisemmiksi.

Keskeinen syy takamatkalle jäämiseen on kilpailun koveneminen. Toinen syy on raha. Etenkin Aasiasta on tultu ryminällä tiedemaailman huipulle. Nyt odotellaan jo, milloin Kiina tavoittaa Yhdysvallat tieteellisten julkaisujen määrässä.

Lehtonen sanoo, että hänellä on lääkärin identiteetti, mutta pärjää myös juristipiireissä. Molemmista tutkinnoista on ollut uralla hyötyä.

On laskettu, että tieteellisen artikkelin saaminen lääketieteen huippujulkaisuun edellyttää miljoonan euron satsausta, tarvitaan modernit laitteet ja riittävä määrä henkilöstöä. Toki voi tutkijalle sattua onnenkantamoinen ja hän tekee jonkin ihmelöydön, mutta pääsääntöisesti tiede on Lehtosen mukaan kovan tekemisen tulosta.

”Myös huippuihin satsattava”

Suomessa on Lehtosen mukaan nuoria lahjakkuuksia, jotka lähtevät ulkomaille, koska kotimaa ei pysty heitä hyödyntämään. He tekevät sitten uraa esimerkiksi Ruotsissa, jossa tutkimusrahat ovat merkittävästi suurem-

”Yliopistot, jotka tuottavat nobelisteja, vetävät puoleensa lahjakkuuksia eri puolilta maailmaa. Niiden ympärille syntyy tutkimuskeskuksia ja hubeja, jotka tarjoavat businessmahdollisuuksia.”

”Jos Suomi haluaa kansainvälisesti pärjätä, myös huippuihin on satsattava. Elinkeinoelämä tarvitsee innovaatioita. Ei ole riittävästi huomioitu, että esimerkiksi lääkintäteknologia tuo Suomeen jo kahden miljardin euron vientitulot. Alan teollisuuden juuret ovat lääketieteessä.”

Kiinnostus ulkopoliittikkaan ja poliittiseen historiaan

Lasse Lehtonen on ollut nuoruudesta lähtien poliittisen historian harrastaja ja seurannut vuosia ulkopoliittista keskustelua mm. Paasikivi-seuran jäsenenä. ”Ulkopoliittikan harrastajana olen aika perinteinen vanhasuomalainen. J. K. Paasikiven sanoin, maantieteelle emme voi mitään. Toisaalta vanhasuomalaisuuteen kuuluu, että käytetään aina kaikki liikkumatila hyväksi kansallisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin maksimimiseksi.”

”On kuitenkin muistettava, että Venäjä on tuossa naapurissa Putinin jälkeenkin. Jollakin tasolla meidän on aina kyettävä suhteemme Venäjään ja venäläisiin järjestämään.”

”Olisi hienoa, että Venäjä normalisoituisi noudattamaan kansainvälistä sopimusjärjestelmää ja ihmisoikeussopimuksia, mutta siihen voi mennä pitkä aika.”

Lehtonen antaa valtiojohdolle täyden tunnustuksen turvallisuuspolitiikan hoitamisesta. Nato-jäsenyys ja tiivistyvä puolustusyhteistyö Ruotsin kanssa lisäävät turvallisuutta Pohjolassa ja Itämeren alueella.

Presidentti **Sauli Niinistön** toinen virka-kausi päättyy 2024. Lehtonen sanoo olevansa ”Niinistö-fani”, joten hän ei halua ryhtyä pohtimaan seuraajakysymystä.

”Hyvä presidentti jättää varjoonsa potentiaaliset seuraajaehdokkaat. On haastavaa löytää Niinistölle veroistansa seuraajaa”, Lasse Lehtonen sanoo. (sk)

mat. Suosittuja maita nuorille tutkijoille ovat myös Englanti, Saksa, Sveitsi ja Yhdysvallat.

Suomessa halutaan ohjata rajallisia korkeakoulumäärärahoja opiskelijoiden määrän kasvattamiseen. Helposti vain käy niin, että määrä korvaa laadun ja suomalaisten korkeakoulututkintojen vaatimustaso jää samalla kilpailijamaita alhaisemmaksi. Panostaminen tutkintojen tuottamiseen tarkoittaa myös sitä, että opettajien aika menee opettamiseen ja tutkimus jää vähemmälle.

Suomen ongelmien ratkaisu tarvitsee juristin ja lääkärin

Suomen perustuslaki 19 §

Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

64

LASSE LEHTONEN

Oikeustieteen tohtori, lääketieteen tohtori.
Diagnostiikkajohtaja, terveysoikeuden professori.

Äänestä eduskuntaan Uudeltamaalta

Vaalipäivä 2.4.2023. Ennakkoäänestys 22. – 28.3.2023.
kampanja@lehtonenlasse.fi • lehtonenlasse.fi

KOKOOMUS